

Warszawa, 20.08.2025 r.

dr hab. Paweł Chorzępa prof. UŚ,
Uniwersytet Śląski w Katowicach
Szkoła Filmowa im. K. Kieślowskiego

Recenzja rozprawy doktorskiej Pana mgr. Radosława Pietruczuka w związku z procedurą postępowania w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki filmowe i teatralne przeprowadzaną przez Uczelnianą Komisję ds. Stopni Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej im. Leona Schillera w Łodzi.

Pan magister Radosław Pietruczuk uzyskał wykształcenie zawodowe w 1995 roku na Politechnice Warszawskiej, kończąc studia na kierunku Elektronika i Telekomunikacja. Następnie kontynuował kształcenie na tej samej uczelni, zdobywając dyplom studiów podyplomowych w 2000 roku. Swoje wykształcenie w zakresie sztuk filmowych rozpoczął w Warszawskiej Szkole Filmowej, studiując na licencjackim kierunku Reżyseria Filmowa. W 2015 roku podjął międzywydziałowe studia doktoranckie na Wydziale Reżyserii Państwowej Wyższej Szkoły Filmowej, Telewizyjnej i Teatralnej.

Zarówno w filmie dokumentalnym, jak i w pracy teoretycznej pt. „Człowiek w zagrożeniu – kafkowski Józef K. w filmie dokumentalnym”, Radosław Pietruczuk podejmuje kwestie bezbronności człowieka, który staje w obliczu zjawisk takich jak urzędnicze osądy, dezinformacja, brak dostępu do rzetelnych informacji, propaganda. Tematem przewodnim jego twórczości jest postać człowieka osamotnionego, którego życie staje się uzależnione od decyzji innych osób, a który z dnia na dzień zostaje zawieszony w niepewności, pozbawiony stabilności i kontroli. Przez pryzmat jego bohaterów, Radosław Pietruczuk ukazuje, jak nadzieje, które na chwilę pojawiają się w życiu jednostki, szybko i brutalnie zostają zniszczone, pogłębiając poczucie bezsilności i przygniatając człowieka do ziemi. W swoich pracach, reżyser i teoretyk zadaje pytania o celowość działań systemu, o tożsamość jednostki w obliczu bezosobowych instytucji, oraz o kondycję człowieka, który staje się ofiarą własnej bezbronności. Poprzez te analizy, doktorant stara się opowiedzieć o kondycji współczesnego człowieka, który w zetknięciu z machiną władzy, systemu i dezinformacji zostaje pozbawiony własnej podmiotowości.

Dzieło artystyczne Radosława Pietruczuka „Wbrew zapadłym wyrokom” o przypadku Arkadiusza Kraski oraz fatalnym wydarzeniu z 8 września 1999 roku, które miało miejsce na stacji benzynowej w centrum Szczecina jest filmem, o bohaterze tragicznym. Dzięki ekranizacji

p. Pietruczuka Arkadiusz K. ma szansę na opowiedzenie historii z własnej perspektywy. Jak sam reżyser mówi „film staje się przestrzenią, w której [bohater] odzyskuje głos i podmiotowość odebrane mu przez instytucje wymiaru sprawiedliwości”. Doktorant podjął się realizacji swojego projektu badawczo-filmowego z wyjątkową precyzją, konsekwencją i cierpliwością, poświęcając na jego przygotowanie aż pięć lat intensywnej pracy. Proces ten obejmował skrupulatne gromadzenie zróżnicowanych materiałów dowodowych – od źródeł pisemnych, poprzez archiwa audiowizualne, aż po nagrania z kamer przemysłowych – co wskazuje na jego niezwykle rzetelne i analityczne podejście. Autor wykazał się metodologiczną wnikliwością i postawą bliską dziennikarstwu śledczemu, dzięki czemu udało mu się uchwycić zarówno szczegółowy obraz epoki PRL, jak i szeroki kontekst społeczny transformacji lat 90, co w istotny sposób wzbogaca narrację i nadaje jej historycznej wiarygodności. Kluczowym walorem dzieła pozostają jednak przeprowadzone wywiady – stanowiące rdzeń dokumentu – do których reżyser dotarł mimo znacznych trudności natury logistycznej i społecznej. Fakt, iż udało mu się nawiązać kontakt oraz zbudować relacje oparte na zaufaniu nawet z członkami środowisk mafijnych, stanowi nie tylko dowód jego determinacji, lecz także profesjonalizmu i umiejętności interpersonalnych. Dzięki temu opowieść nabiera charakteru intymnego, a zarazem dramaturgicznego, co zostaje dodatkowo spotęgowane przez umiejętne wykorzystanie środków formalnych, takich jak muzyka o podkreślonej ekspresji w momentach kulminacyjnych. Tak skonstruowana narracja nie tylko angażuje odbiorcę emocjonalnie, ale również nadaje interpretacjom dzieła głębię i wielowymiarowość, charakterystyczną dla najwybitniejszych realizacji dokumentalnych.

Dzieło zostało opowiedziane w sposób niezwykle ciekawy i wciągający, co wynika nie tylko z samej treści, ale także z przemyślanej formy realizacyjnej. Umiejętne zestawienie materiałów archiwalnych z jednolitym i konsekwentnie utrzymanym stylem prowadzenia wywiadów sprawia, że narracja zyskuje spójność wizualną oraz rytmiczną dynamikę. Takie rozwiązanie formalne działa na widza angażująco, pozwalając mu skupić się na samej opowieści, zamiast rozpraszać się na różnorodności środków technicznych. Dzięki temu historia nabiera intrygującego charakteru – jej wielowarstwowość zostaje przedstawiona w sposób klarowny, a jednocześnie intensywnie oddziałujący emocjonalnie, co czyni dzieło nie tylko wartościowym poznawczo, ale również atrakcyjnym pod względem artystycznym.

Praca teoretyczna doktoranta, zatytułowana „Człowiek w zagrozeniu – kałkowski Józef K. w filmie dokumentalnym”, stanowi niezwykle wnikliwą i szeroko zakrojoną analizę problematyki bohatera tragicznego w polskim filmie dokumentalnym. Autor z dużą precyzją badawczą i erudycją podejmuje próbę zestawienia literackiego archetypu Józefa K. z „Procesu”

Franza Kafki z postaciami kreowanymi przez wybitnych twórców polskiego dokumentu – w tym Macieja Drygasa, Krzysztofa Kieślowskiego czy Wojciecha Wiszniewskiego – oraz z bohaterem własnego filmu „Wbrew zapadłym wyrokom”. Radosław Pietruczuk dowodzi, że postać Józefa K. pozostaje niezwykle aktualna we współczesnym dyskursie dokumentalnym, stanowiąc figurę człowieka osamotnionego, zagubionego w gąszczu procedur, pozbawionego obrony wobec systemu urzędniczego i bezwzględnej maszyny społecznej. Autor, przywołując konkretne przykłady i sekwencje filmowe, umieszcza bohaterów wspomnianych twórców w szerokim kontekście historycznym i społecznym, ukazując zarówno ich osobiste dramaty, jak i zbiorowe reakcje otoczenia – od obojętności tłumu po mechanizmy wyparcia, które czynią tragedię jednostki zdarzeniem chwilowym i szybko zapomnianym. Przykładem może być przywołana w pracy scena samopodpalenia w filmie Macieja Drygasa, której wstrząsający wymiar zostaje niemal natychmiast unieważniony przez codzienną beztroskę kolejnych uczestników życia publicznego – metaforycznie uosobionych w dzieciach wbiegających na stadion.

Doktorant wnikliwie omawia także problem propagandy i cenzury, wskazując na trudności, z jakimi mierzyli się twórcy tacy jak Kieślowski, oraz na aktualność tych zjawisk w dzisiejszych realiach. Radosław Pietruczuk zauważa, że mimo pozornego rozwoju technologicznego i zwiększenia dostępności mediów, podstawowe mechanizmy ograniczania wolności przekazu pozostają wciąż obecne, choć często funkcjonują w formie ukrytej, niejawnej. Autor podkreśla, że długotrwałe procedury urzędnicze czy niewidoczna, a zarazem realna cenzura, nadal kształtują przestrzeń artystyczną i społeczną, co czyni jego refleksję szczególnie istotną dla współczesnych badań nad filmem dokumentalnym. Dzięki takiej perspektywie reżyser nie tylko wpisuje swoje rozważania w tradycję badań nad recepcją i funkcją dzieła dokumentalnego, lecz także dowodzi, że figura „kafkowskiego” bohatera pozostaje żywa i niezwykle nośna interpretacyjnie, odsłaniając uniwersalny wymiar ludzkiego doświadczenia wobec opresji systemowej i społecznej obojętności.

Praca teoretyczna Radosława Pietruczuka, dzięki drobiazgowym opisom oraz wyraźnie zaznaczonej, autorskiej perspektywie interpretacyjnej, stanowi niezwykle cenne źródło wiedzy zarówno dla badaczy, jak i praktyków zajmujących się filmem dokumentalnym. Jej wiarygodność potwierdzają liczne przypisy i starannie dobrane odniesienia bibliograficzne, które świadczą o rzetelności warsztatu naukowego autora i jego solidnym zakorzenieniu w literaturze przedmiotu. Jednocześnie dzieło to nie ogranicza się do chłodnej analizy – jest również nasycone refleksją odautorską, co nadaje mu charakter twórczy i otwiera przestrzeń dla interpretacji wykraczającej poza konwencjonalne ramy badawcze. Szczególnie istotnym

elementem pozostaje opis i przedstawienie sprawy Arkadiusza Kraski, które w pracy Radosława Pietruczuka zyskują nowy wymiar: autor oddaje głos bohaterowi pozbawionemu realnej możliwości wypowiedzenia się w toku postępowania sądowego. Dzięki temu film dokumentalny, powstały na bazie tej analizy, staje się nie tylko artystycznym dziełem, ale również ważnym dokumentem historycznym i świadectwem losu jednostki, której dramat dotąd pozostawał marginalizowany. W tym sensie praca doktoranta ma podwójne znaczenie – naukowe i etyczne – gdyż zarówno opis, jak i forma filmowa, przyczyniają się do przywrócenia pamięci i sprawiedliwości bohaterowi, który w realiach instytucjonalnych został pozbawiony głosu.

Konkludując, rozprawę doktorską „Człowiek w zagrożeniu – kafkowski Józef K. w filmie dokumentalnym” oraz film dokumentalny „Wbrew zapadłym wyrokom” – pana mgr. Radosława Pietruczuka, oceniam pozytywnie. Wszystkie elementy spełniają wymogi stawiane pracom doktorskim w Ustawie z dnia 18 lipca 2018 r. – Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce i w pełni popieram wniosek o nadanie panu mgr. Radosławowi Pietruczukowi stopnia doktora sztuki w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki filmowe i teatralne.

dr hab. Paweł Chorzępa, prof. UŚ.